

A MAGYAR NYELV ÉS A MAGYAR NYELVŐR SZLENG TÉMÁJÚ PUBLIKÁCIÓI

Készítette: Szenczi Gergely

II. magyar

Tanulmányomban a szleng sajátosságaival fogok foglalkozni a Magyar Nyelv, illetve a Magyar Nyelvőr ide tartozó írásai alapján, valamint bibliográfiát közlök a Magyar Nyelv és Magyar Nyelvőr összes szleng témájú publikációiból. Előljáróban megemlítem, hogy e témával főképpen a Magyar Nyelvőr foglalkozott -- tekintve annak nyelvművelő beállítottságát --, ezért hivatkozásaimban többet utalok majd a Magyar Nyelvőr írásaira, hiszen azokból több információhoz jutottam, mint a Magyar Nyelvből.

- A szleng jelentésmeghatározására számos definíció született, de pontosan egyik sem tudta megfogalmazni. ORTUTAY PÉTER szerint ennek oka , hogy nincsenek átfogóan összefoglaló és rendszerező műveink ebben a témakörben, nincsenek elég szógyűjtéseink, egy és többnyelvű szlengszótáraink. A szlengnek léteznek még más elnevezései is, úgymint zsargon, argó, huligán-, vagány-, jassz- és tolvajnyelv. Ezek szintén megtevesztők. Utóbbi elnevezések a szleng rendkívül negatív megítéléséből születtek, és ez a szemlélet elég nagy általánosságban él. Elítélően beszélnek róla DÉNES SZILÁRD: Pestiességek (Nyr. 44 [1915]: 367.), SEBESTYÉN KÁROLY: A magyar nyelv vadhajtasai (Nyr. 42 [1913]: 170--2.), ZOLNAI GYULA: Budapesti nyelv (MNy. 22 [1926]: 139--40.) és HORVÁTH JÁNOS: Nemzeti színház, helyes magyarság, pesti nyelv, argot, jassz (MNy. 10 [1914]: 302--5.) című írásaikban annak kapcsán, hogy mennyire veszélyes a szleng használata a szépirodalmi és publicisztikai szövegekben, mert szerintük a szleng rontja az írások színvonalát. Ennek oka, hogy a szlenget leginkább a tolvajnyelvvél, a csibésznyelvvél vélik azonosnak, ami pedig nem éppen helyénvaló a magas színvonalú alkotásokban. Ezen a véleményen van VARSÁNYI GYÖRGY, KENEDI GÉZA és BÁRCZI GÉZA is. A szlengre jellemző szabad nyelvhasználat, titkos, csak egy kör által érthető kifejezésrendszer és főképpen a szavak sokszor igencsak vulgáris, megbotránkoztató jelentésszösszefüggései lehetnek a hibások ebben. A *slang* szó egyébként korábban az alvilág nyelvét jelentette, és ma is hajlamosak sokan így emlegetni. A szlenget negatív értelemben felfogó vélemények egyik kifejezetten tipikus példája az egyetemi tankönyv, ami szerint a szleng: „...általában közönséges, durva, használata mögött a társadalom igazi értékeinek a megvetése, cinizmus, gátlástalanság, szemtelen hányavetiség rejlik”. KOVALOVSKY pedig azt mondja, hogy a szleng „az érzéseknek, illetőleg az érzelmek őszinteségének még a látszatát is leplező s gyakran megszokássá rögződő durvaságban , az értékeket és tekintélyeket lebecsülő tiszteletlenség”. Ez utóbbi vélemény egyébként a diáknyelvet jelöli, de a szlengre is nyugodtan ráérthető a nagy általánosságban elfogadott nézete miatt. Van azonban olyan szemlélet is, amely azt állítja, hogy mindez nem baj, mert a magyar nyelv ezzel is gazdagodik, mégha az utca felől is. Ezt igazítja ki BOROS TIBORNÉ, aki megállapítja, hogyha egy szó divatos lesz, akkor nyelvi értelemben agresszívvá válhat, és több hasonló jelentésű szót is kitaszíthat a köznyelvből. Ráadásul ezek a szók is idővel kiesnek, miután elvesztik divatos jellegüket. Ezek alapján a nyelv mégsem gazdagodik a szlenggel BOROS TIBORNÉ szerint.

PÉTER MIHÁLY: Szleng és költői nyelvhasználat (Nyr. 104 [1980]: 273--81.) cikke alapján a tolvajnyelvet valójában nem a szleng, hanem annak egy rétege, az argó jelenti, szinonímjaként pedig a zsargont használják, amelynek jelentése rossz, hibás nyelvhasználat. Manapság azonban inkább valamely

társadalmi csoport vagy réteg nyelveként definiálják. Ez szintén oka lehet a szleng és a tolvajnyelv keverésének.

Az argó tehát az alvilági elemek (titkos) csoportnyelve, tolvajnyelv (ÉKSz.). Közeli szinonímája még a jassznyelv, ami szintén alvilági, vagy csibésznyelvet jelent. A jassznyelvi elemek többnyire rendkívül expresszívek, mert nagyfokú környezetfelidézõ, jellemzõ erejük van, friss szemlélet nyilvánul meg bennük (Nyelvmûvelõ kézikönyv). A XIX. században e beszéd fajta jelölésére szolgáltak még a *jargon*, *argot* és *lingo* szavak, valamint a *slang* szó is. A korábban említett keveredést támasztja még alá, hogy az angol *slang* és a francia *argó* szó szintén tolvajnyelvet jelent, ám ezek jelentése az idõk során elmosódott; az angolban olyannyira, hogy az angolban a tolvajnyelvre már külön szó is keletkezett, a *cant*. Mindezek mellett BÁRCZI GÉZA az argót a népnyelvbe veszi bele, amelyre jellemzõ, hogy erõsen akusztikus jellegû, nem áll mögõtte íráskép, sem irodalmi hagyomány, ezért az argó ide vehetõ. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy BÁRCZI itt magáról a szlengrõl beszél.

A szlengnek valamelyest elfogadható módon történõ definíciót alkotni nagyon nehéz feladat. Ehhez némely segítséget ad a szó eredetének tanulmányozása. Ezzel a témával ORTUTAY PÉTER: Az angol-amerikai szleng a mûfordítás szempontjából (Nyr. 115 (1991): 289--95.) címû cikkében foglalkozik. Ő az elején megállapítja, hogy a szleng szónak az eredete nem világos. A csupán legvalószínűbb feltevés az, hogy az angol köznyelvi *sling* ige múlt idejû melléknévi igenevének főnevesített alakja a skandináv *slengja* (hajít, dob) ige különbözõ ragozott alakjainak nyelvi interferenciája révén funkcionálisan újabb jelentéssel egészült ki, ami tulajdonképpen a kódok átkapcsolását mellõzõ ó-angol, ó-skandináv nyelvi kontaktusok eredménye lehetett. ORTUTAY említi még PARTRIDGE véleményét, amely a fenti feltevést látszik megerõsíteni, amikor a *slang* szó eredetijeként az õsi angolszász *sling* szót létesíti elõnyben, és olyan az alsóbb szintû rétegnyelvekbõl vett kifejezéseket sorakoztat fel, mint *to slang the bat* (annak az országnak a nyelvét beszéli, ahol él), *to sling off at* (kigúnyol, kicikiz valakit), amely igen közel áll a kevésbé ismert *to slang* (szid, igen durván megszólít valakit) kifejezéshez (PARTRIDGE, 1970: 2).

ORTUTAY a továbbiakban ROT SÁNDORRAL foglalkozik, aki a különbözõ, sok esetben egymással szõges ellentétben álló definíciók tömkelegét tanulmányozva és elemezve a következõ szlengkutató iskolákat (Crendeket) véli felfedezni: generatív iskola, amelynek képviselõi a szleng eredetének vizsgálatából indulnak ki; a konstitutív iskola, amely a szókinccs alapján próbálja definiálni a szlenget; az idioszinkrátikus iskola, amely úgy próbálja meghatározni a szleng lényegét, hogy vizsgálódásának középpontjába a szleng szavak kifejezõerejét, illetve mulékonyosságát helyezi; az egyén szerepét kidomborító iskola, amely azt próbálja hangsúlyozni, hogy a szlenghasználat kimondottan az egyének szociális helyzetétõl, illetve korától függ; és végezetül az ötödik iskola az, amely szembehelyezi a szlenget az irodalmi nyelvhasználattal. Mindezeknek az iskoláknak vitathatatlanul sok erényük és jó eredményeik mellett az a közös hibájuk, hogy tömör definíciók helyett bõbeszédû és magától a tárgytól eléggé eltérõ meghatározásokkal élnek, ami nem éppen szerencsés dolog, ha pontos terminológiára és szigorú tudományos módszerekre van szükség. Így módon ROT SÁNDOR arra a következtetésre jut, hogy az egyetlen út, amely elvezethet a szleng meghatározásához csak akkor lesz járható, ha olyan pontosan

körülhatárolt nyelvészeti fogalmakat használunk, mint a nyelvi rendszer, a nyelvi struktúra és a nyelvi norma. E terminusok segítségével a szleng a következőképpen definiálható: a szleng a nyelvi rendszer olyan lehetőségeinek a feltárása, amelyet a nyelvi struktúra eddig nem gyakorolt (ROT, 1987: 10--1.). Ezen túl néhányan különbséget tesznek a jó és a rossz szleng között. PARTRIDGE megállapítása szerint a jó szleng ismérve, hogy valóságos jelentése van, a rossz szleng viszont semmit sem jelent.

PÉTER MIHÁLY korábban említett írásából PARTRIDGE-t idézem, aki kissé költői képet alkotott a szlengről: „A szleng az a nyelv, amelyik leveti a zakóját, megköpi a markát és munkához lát”. Ő tizenhat lehetséges indítékát sorolja fel a szleng használatának: köztük a játékosságot, az elkülönülés vágyát, a nyelvi klisék iránti ellenszenvet, a befentesség vagy -- éppen ellenkezőleg -- a kívülállás hangsúlyozását, az elvont fogalmak konkretizálását, a képszerű kifejezésre való törekvést, stb.. BÁRCZI ehhez kapcsolódva az ősi nyelvteremtő és nyelvmegújító erő megnyílvánulását, valamint az elkülönülésre való törekvést említi. KOVALOVSKY pedig a különbözősítés ösztönös vágyát, a csoporthoz tartozásnak, a beavatottságnak a kifejezését látja.

PÉTER MIHÁLY véleménye, hogy e nyelvi réteg használata a fiatalabb nemzedékek körében különösen kedvelt, ám elterjedtsége ma már sem függőlegesen, sem vízszintesen, sem nemzedéki eloszlásban nem lokalizálható. Ezek szerint köznyelvi jelenségről van szó, amelynek jelölésére -- magyar műszó híján -- egyelőre a szleng látszik leginkább megfelelőnek.

A szleng jellemzéséhez VARSÁNYI GYÖRGY még megemlíti, hogy a szleng hozzátartozik a nyelv társadalmi alapon végbemenő tagozódásához; sajátosan nagyvárosi jelenség: sajátos életmód, szókinccs, nyelvi magatartás tartozik hozzá. Nagyvárosi jelenségként elemzi a szlenget BOROS TIBORNÉ is (BOROS TIBORNÉ: Zsargon és magatartás: Nyr. 89 [1965]: 147--57.), aki a főváros életmódjának, magatartásának tudja be a szleng kialakulásának okát. Szerinte a nagyvárosok lakossága a szüntelen bevándorlás folytán rendkívül változatos összetételű. Az óriási tömegben az emberek nem ismerik és nem ellenőrzik egymást, minek utána az életformák kötetlenek. Mindez közismert módon a világvárosokba vonzza a társadalom állhatatlan és felületes életstílusú elemeit is. A tradícióatlan, heterogén nagyvárosi nomádságban az etnikai egység kapcsolatai, az ápolt formák tisztelete helyett kifejlődik egy másik közösségérzés, amely lazább kötődést, de mégis sajátos szellemiséget ad. Mindebből kifejlődik a városiak gőgje, elsősorban a vidékkel szemben. Bizonyos aszfaltöntudat jön létre, amelyhez társul a kasztok létrejötte. Egy vidéki ember, ha ebbe a közegbe bekerül, akkor szégyenérzete miatt igyekszik követni a stílust, hogy valahogy elkerülje a nagyváros vele szemben növesztett léha fölénységét. A kasztöntudat egyik megjelenési formája a saját nyelv. Használata nem függ sem a kortól, sem a foglalkozástól. Nincsen külön diák- vagy munkásnyelv sem, mivel ezek nem jellemzőek a városi szlengre. A nyelvi, hangulati, magatartásbeli egység megvan nélküle is.

A fővárosi szlengre igen jellemző még, hogy új kifejezései többnyire nem idegen szavak. Helyette közhasználatú kifejezések versengő átértelmezése folyik; a szavak jelentése új színekkel, árnyalatokkal bővül. Az egyik legfőbb indíték az újat kereső pszichózis. A szavaknak, szólásoknak divatja van. Az emberek kapnak az újon, megújítják a nyelvi fordulatokat is. A legtöbb esetben helyettesítés történik. A fővárosi nyelvről szól még BALASSA JÓZSEF: A „pesti nyelvjárás” (Nyr. 62 [

1933]: 94--6.) cikkében, amelyben megállapítja, hogy Budapest sokféle lakossága miatt a fővárosban nincsen egységes nyelvjárás, mégcsak külön nyelv sem, valamint KOVALOVSKY MIKLÓS: A nagyvárosi nyelv (MNy. 34 [1938]: 288- -97.) című írásában azt vizsgálja, hogy vajon külön nyelv-e a nagyvárosi nyelv, és ha igen, mennyiben az.

Az anyanyelvet átképező erők szakadatlan működnek a nyelv fejlődésének minden fokán. Színezi az élő nyelvet, a szavakhoz átvitt értelmet csatol, amely néha elfeledteti az eredeti jelentést is. Sokszor plasztikus átértelmezések, valóságos nyelvi metaforák keletkeznek (*nyakigláb, körmönfont*). Néha stiláris elemek is belekerülnek az általános nyelvhasználatba, szóvirággá laposodva (*kútfő, rákfene, szóvirág*). A metaforák többnyire egyszerűek, de akadnak közöttük bonyolultak is. Akár esztétikai értéket is vehetünk hozzájuk.

Új igei változatok képzésének régi, termékeny eszközei az igekötők. Az igekötős lehetőségek felhasználása kétféle: az első esetben egy meglevő igekötős alak -- amely jellege szerint amúgy is többféle, másodlagos jelentés hordozója lehet -- további tartalommal bővül (*lelép = elmegy, beszáll = részt vesz*), vagy a régitől erősen különböző, torz jelentést vesz fel (*levág = kitölt, begurul = dühös lesz*). Keletkeznek másfelől új igekötős kapcsolatok is nagy számban (*benyög = mond, szól*) (BOROS TIBORNÉ: Zsargon és magatartás: Nyr. 89 [1965]: 147--57.).

A szleng ezen kívül létrejöhet még szóösszetételekből, további szóképzésekből, szórövidítésekből, elvonásokból, mozaikszavakból, szóvegyülésekből, szóferdítésekből, selypítésből, stb..

Ezek után foglalkozni kell még a szleng nagyobb csoportjai közül kimaradt három rétegnyelvvél: a diáknyelvvél, az ifjúsági nyelvvel és a katonanyelvvél.

Az első két csoport jellegében szinte ugyanaz, hiszen mind a kettőt a fiatalság használja. A diáknyelvről a szakirodalom az 1960-as évektől beszél, mint önálló rétegnyelvről. Más szavak is idetartoznak, de az iskolai élet szavai alkotják e szókincs zömét, ezért diáknyelv. Ezen felül kiterjed az egész korosztályra, területi elkülönülésről se igen beszélhetünk, és már ennyiben is közel áll az ifjúsági nyelvhez. MIZSER LAJOS a diáknyelv különböző témaköreit sorolja fel:

1. az iskola intézményei, részei
2. a tantárgyak és a velük kapcsolatos felszerelések nevei
3. az elégtelen, illetve a bukás megjelölései
4. a tanítási órán történt események elnevezései
5. egyéb, órán kívüli, legális vagy tiltott tevékenységek elnevezései

(MIZSER LAJOS: A diáknyelv témakörei: Nyr. 96 [1972]: 285--6.).

Az ifjúsági nyelv nyelvhasználatának az a jellemzője, hogy az iskolai élet fogalmai csak kisebb részét alkotják, a nagyobb rész az élet legkülönbözőbb területeire és mozzanataira vonatkozik, mindarra, ami csak a fiatalság életével kapcsolatba kerül vagy kerülni. Ezek szerint a diáknyelv az ifjúsági nyelv elemének fogható fel. Az ifjúság egységének oka az azonos külső hatásokban van (pl.: korok, divathullámok), és ez az egység már egyenes úton vezet egy sajátos nyelv létrejöttéhez. Szavainak zöme a köznyelvből való, csupán jelentésváltozáson mennek át. Ez lehet hasonlóság, érintkezés (*cső » nadrág*,

madzag » nyakkendő), két szó egymás mellé helyezése (*izompacsirta*), igék kapcsolása hozzájuk nem illő igekezővel (*becsókol* » besúg), a szó helyzethez nem illő használata (*ez disznóság* » ez sertéesség). A szólások zöme szóhasonlat. Céljuk, hogy újat és nagyot mondjanak, azaz a feltűnés. Az argótól, a tolvajnyelvtől alap jellegében teljesen elkülönül. Fő forrásai a köznyelv, a diáknyelv, a tolvajnyelv, de még megélhető a sportnyelv, az idegen nyelv és a műszaki nyelv is.

(BACHÁT LÁSZLÓ: Az ifjúsági nyelv szókészletének eredete: Nyr. 104 [1980]: 148--57.).

A diáknyelvvel és az ifjúsági nyelvvel foglalkozik a legtöbbet a Magyar Nyelv és a Magyar Nyelvőr. Különösen a Magyar Nyelvőr, amely már a legelső számától kezdve közöl ilyen témájú írásokat. Ezért nem sorolom fel e két rétegnyelvről szóló többi tanulmányt, majd a bibliográfiában pontosan megtalálhatóak lesznek.

A katonanyelvvel foglalkozó publikációk száma jóval kisebb. Leginkább a monarchia idejére, az I. világháború lezárása utáni időszakig tehető az ebben a témában íródott publikációk zöme, amelyek a katonai szolgálat alatt, valamint a fronton használt szavakkal ismertették meg az olvasókat. Leginkább a német eredetű szlengekkel foglalkoztak; hogyan vették fel a magyar katonák a német tisztek parancsszavait, a katonai élettel kapcsolatos kifejezéseit. Helytelennek ítélték a német példa követését, és javítani próbálták a hibákat. Erről szól BÉLTEKY KÁLMÁN: A katonai műnyelv (Nyr. 20 [1891]: 534--42.) című cikke. A későbbi írások témája leginkább a katonanyelv tréfás kifejezéseivel foglalkozik.

A Magyar Nyelv és a Magyar Nyelvőr mintegy százhetven cikkben foglalkozik a szlenggel. Ezek többsége szójegyzéket közöl a szavak pontos magyarozatával. A témával foglalkozó írók elsősorban a szleng keletkezésének okait kutatják, és erre különböző módszereket adnak meg. Különböző módszerek készültek a szleng gyűjtésére is: BERÉNYI ZSUZSA: Az iskolai ragadványnevek gyűjtése (Nyr. 96 [1972]: 414--9.), MIZSER LAJOS: Adalékok a diáknév kutatáshoz (Nyr. 96 [1972]: 419--22.). Mint látható, ezen írások csupán az iskolai nyelvvel foglalkoznak. Ez is azt támasztja alá, hogy a Magyar Nyelv és a Magyar Nyelvőr szleng témájú publikációi elsősorban a diák- és az ifjúsági nyelvet veszik célba. Ez még jobban lemérhető lesz a most következő bibliográfiában.

**A MAGYAR NYELV ÉS A MAGYAR NYELVŐR SZLENG TÉMÁJÚ PUBLIKÁCIÓINAK
BIBLIOGRÁFIÁJA**

Az adatok után álló rövidítések:

- D:** diáknyelv, ifjúsági nyelv
H: egy adott helységre, településre jellemző szleng
K: katonai szleng
M: műszó
R: ragadványnév
Sz: egy, vagy több szleng szó magyarázata
T: tolvajnyelv, argó
Tsz: a szleng valamilyen témában való tárgyalása

~~A diáknyelvekhez: Nyr. 76 [1947]: 157--8.~~

Öt diákszót és egy szólást magyaráz. **D**

~~A harctér magyarsága: Nyr. 45 [1916]: 393--7.~~

A magyar bakák nyelvhasználatát tanulmányozza példákkal. **K**

~~↪ A kuglizás műszavaihoz: Nyr. 26 [1897]: 557.~~

Bajáról közöl e témában szavakat. **M**

~~↪ A magyar nyelv a budapesti egyetemen: Nyr. 8 [1879]: 72--7.~~

Az egyetemi diákság nyelvét elemzi. **D Tsz**

~~↪ A magyar nyelv a folyóiratokban és hírlapokban: Nyr. 1 [1872]: 51--3., 100--3., 140--2., 284--9., 329--42., 335--9., 386--8., 429--31., 431--6., 468--71., Nyr. 2 [1873]: 32--5., 74--81., 169--72., 265--9., 318--21., Nyr. 3 [1874]: 221--5., Nyr. 6 [1877]: 159--61., 257--62., 309--12., Nyr. 8 [1879]: 33--6., Nyr. 9 [1880]: 119--24.~~

A folyóiratokban és a hírlapokban leírt, a korra jellemző szavakra tesz megjegyzéseket.

Tsz

~~↪ A magyar nyelv a minisztériumban: Nyr. 1 [1872]: 289--91.~~

A minisztériumban használt nyelvet magyarázza. **Tsz**

~~↪ A magyar nyelv a nemzeti színházban: Nyr. 1 [1872]: 144--5., 191--4.~~

A színházi nyelvet magyarázza. **Tsz**

~~↪ A magyar nyelv a regényirodalomban: Nyr. 2 [1873]: 124--7., 358--65.~~

A kor írónak sajátos nyelvét magyarázza. **Tsz**

~~↪ A magyar nyelv a természettudományban: Nyr. 6 [1877]: 451--8.~~

A természettudomány nyelvét magyarítja. *Tsz*

~~A magyar nyelv a törvényhozásban: Nyr. 6 [1877]: 401--3.~~

A hivatalos nyelvet magyarítja. *Tsz*

~~A magyar nyelv a törvénykönyvben: Nyr. 2 [1873]: 228--9.~~

A hivatalos nyelvet magyarítja. *Tsz*

~~A magyar nyelv a tudományos irodalomban: Nyr. 6 [1877]: 351--7.~~

A tudomány nyelvét magyarítja. *Tsz*

~~A magyar nyelv az akadémiában: Nyr. 1 [1872]: 189--90.~~

Az akadémia nyelvhasználatát magyarítja. *Tsz*

~~A magyar nyelv az egyházi szószerken: Nyr. 2 [1873]: 81--3., 552--3.~~

A prédikációk nyelvét magyarítja. *Tsz*

~~A magyar nyelv az esztétikusoknál: Nyr. 8 [1879]: 301--5.~~

Az esztétikusok nyelvét magyarítja. *Tsz*

~~A magyar nyelv az iskolában: Nyr. 1 [1872]: 137--40., 190--1., 282--4., 471--5., Nyr. 2 [1873]: 509--12.~~

Az iskolák nyelvét magyarítja. *D Tsz*

~~A magyar nyelv az orvosi egyetemen: Nyr. 8 [1879]: 166--8.~~

Együtt vizsgálja az orvosi tudomány és a diákság nyelvét. *D Tsz*

~~A magyar nyelv az orvosi tudományban: Nyr. 1 [1872]: 242--3.~~

Az orvosi tudomány nyelvét magyarítja. *Tsz*

~~A magyar titkos nyelvek: MNy. 13 [1917]: 59.~~

A magyar titkos nyelvek körül addig végzett munkákról szól. *T*

~~Adalék a magyar titkos nyelvekhez: MNy. 17 [1921]: 129--32.~~

BARCSAY ADORJÁN (1.: A szabadkőművesség bűnei ... Bpest, 1921) által egybegyűjtött a magyar szabadkőművességre jellemző nyelvi kifejezéseket ismerteti. *T*

~~Adalékok a diáknyelvekhez: Nyr. 63 [1934]: 29.~~

Az akadémikus diáknyelvből vett néhány szónak a magyarizációját tartalmazza. A Ludovikás Levente egy száma alapján közli GEDŐ (GÁVEL) GYÖRGY és VARGA JÓZSEF. *D*

~~Az agarászat szótára: Nyr. 43 [1914]: 353--4.~~

Az agarászat műszavait magyarítja. *M*

~~ÁGAI ADOLF: Pesti magyarság 1853-ból: Nyr. 43 [1914]: 233--4.~~

Egy műlovar-társaság 1853-as német színházi fellépésének programját közli a különböző mutatóanyagok sajátos elnevezéseivel. *H*

~~B. J.: A háborús katonanyelvről: MNy. 18 [1922]: 187.~~

Egy angol felhívás nyomán a katona-szlang gyűjtését javasolja. *K*

~~B. J.: A magyar tolvajnyelv legrégebb emléke: Nyr. 54 [1925]: 6.~~

Válasz Csefkó Gyula figyelmeztetésére. *T*

~~BACHÁT LÁSZLÓ: A hivatalos névből alakult ragadványnevek az iskolában: MNy. 67 [1971]: 439.~~

~~Azt vizsgálja, milyen okból csatoltak ragadványneveket a hivatalos nevekhez, valamint a ragadványnevek tulajdonságait nézi meg. DR~~

~~BACHÁT LÁSZLÓ: Az ifjúsági nyelv szókészletének eredete: Nyr. 104 [1980]: 148--57.~~

~~A diáknyelv keletkezéséről és tulajdonságairól beszél. D~~

~~BALASSA JÓZSEF: A katonanyelv külföldi irodalma: Nyr. 49 [1920]: 76--8.~~

~~A katonanyelvben előforduló idegen kifejezések jellemzése után azok a külföldi nyelvtanok közül vizsgál néhányat, amelyekben előfordul a katonanyelv. K~~

~~BALASSA JÓZSEF: A magyar tolvajnyelv legrégebb emlékei: Nyr. 53 [1924]: 5--8.~~

~~A szerző addig még ismeretlen XVIII. század végi szójegyzékre bukkant. Az 1872-es adatokat összeveti „Jenő és Vető és a főkapitányság könyvé” -vel. T~~

~~BALASSA JÓZSEF: A „pesti nyelvjárás”: Nyr. 62 [1933]: 94--6.~~

~~Megállapítja, hogy a Budapesten élők sokfélesége miatt nincsen egységes pesti nyelvjárás, mégcsak külön nyelvnek sem tekinthető. H~~

~~BALÁZS GÉZA: A kapcsolat felvétel nyelvi formái: Nyr. 111 [1987]: 402--12.~~

~~A kapcsolatra utaló (fatikus) nyelvi elemekkel foglalkozik, kiemeli annak fő típusait.~~

~~Tsz~~

~~BALÁZS GÉZA: Kácsanyikató, libanyomorító. MNy 90 [1994]: 331--2.~~

~~A férfi nemiszerv szodómiaira utaló tréfás elnevezései. Sz~~

~~BALÁZS GÉZA: Szövegszerkesztési sajátosságok TEMESI FERENC Por című regényében: Nyr. 113 [1989]: 314--26.~~

~~A mű sajátosságait vizsgálja, elemzi. Utalást találhatunk benne a szegedi szlengre (323--4.). H~~

~~BALOGH LÁSZLÓ: A mozaik ragadványnév: Nyr. 112 [1988]: 504--5.~~

~~A saját osztályában végzett vizsgálatot az ügyben, hogy két egyforma nevű lány miért kapott különböző ragadványnevet. DR~~

~~BARANYAI ZOLTÁN-RADÓ ANTAL: A tengerészet mesterszavai: Nyr. 33 [1904]: 284., 352.~~

~~A tengerészetből vett kifejezéseket magyaráz idegen szavakkal is. A mesterség elnevezésének eredetét vizsgálja. M~~

~~BARCZA JÓZSEF: Debreczeni diák-szók és szólásmódok: Nyr. 25 [1896]: 454--7., 503--5.~~

~~A XVI--XVII. századi iskolai tisztségek és szokások elnevezéseiből közöl szójegyzéket GÉRCSI KÁLMÁN „A ref. tanügy, különösen a debreceni főiskola legrégebb történetéből” című értekezése alapján. D~~

~~BÁLINT KELEMEN: Tolvajnyelv: Nyr. 26 [1897]: 175.~~

~~MELICH JÁNOS cikkéhez (NYr. 26 [1897]: 126.) tesz kiegészítést megnevezve három tolvajnyelvi szótárt. Ezek német tolvajnyelvi adatokat tartalmaznak. T~~

~~BÁRCZI GÉZA: A „pesti nyelv”: MNy. 27 [1931]: 228--42., 284--95., MNy. 28 [1932]: 85--96.~~

Az argót, mint tolvajnyelvet elemzi, más országokban is megvizsgálja, átveszi az e témával foglalkozó addigi munkákat és példákat hoz. *T*

~~BÁRCZI GÉZA: Egy régi adat a magyar tolvajnyelvre: MNy. 46 [1950]: 276--7.~~

Összefoglalja a tolvajnyelvről addig írt cikkeket és Sándor István, földbirtokos kis megjegyzésével bővíti. *T*

~~BÁRCZI GÉZA: A legrégebb tolvajnyelvi szójegyzékünk: MNy. 52 [1924]: 5--8.~~

Anno 1782 az Hajdú városokban megfogatott bizonyos sereg vásári tolvajok között, lopás mesterségének könnyebb üzése végett gyakoroltatni szokott némely szónak le írásának addigi négyszeri kiadását ismerteti és elemzi. Ötödiknek összehasonlításul közli a közel azidős „Egri szójegyzék” szavait. *T*

~~BENEDEK KÁROLY: A mi diákjaink beszédéről: Nyr. 37 [1908]: 126--8.~~

A diákéletet meséli el egy-egy jellegzetes esemény kiemelésével a diákok által használt nyelven. *D*

~~BENKŐ LÁSZLÓ: Zolnai Béla hetven éve: MNy. 56 [1960]: 416--9.~~

Tanulmányt szándékozott írni a népnyelv és az argó keveredéséről és egy argó szótárt.

Tsz

~~BERÉNYI ZSUZSA: Az iskolai ragadványnevek gyűjtése: Nyr. 96 [1972]: 414--9.~~

A ragadványnevek gyűjtésének módszerét adja meg részletes alapossgal. *DR*

~~BÉLDY MIHÁLY: A tolvajnyelv: Nyr. 26 [1897]: 212--4.~~

A tolvajnyelvet beszédzagyvaléknak nevezi, amely sokféle nyelv keveredéséből jött létre. A legtöbb tolvajnyelvi szó zsidó (héber) eredetű, utána jönnek a cigány eredetűek. Közli néhány budapesti tolvajszó magyarozatát is. *T*

~~BÉLTEKY KÁLMÁN: A katonai-műnyelv: Nyr. 20 [1891]: 534--42.~~

A nyelv hibáit írja le: helytelen szóképzés, a német példakép utánzása, nincsen álladóság, nincsen szó az egyes fogalmakra. Példákat hoz és a hibákat próbálja meg javítani. *K*

~~BICSKEI DEZSŐNÉ: Középkolások élőbeszédének mondatszerkezeti jellemzői: Nyr. 109 [1985]: 48--62.~~

Empirikus vizsgálattal kívánja tisztázni, melyek azok a szegmentálható nyelvi elemek, amelyek az élőbeszéd mondatait az írásbeli mondatoktól elkülönítik, másrészt vizsgálni akarja, milyen mennyiségi összefüggések különböztetik meg egymástól e két közlésformát. *D*

~~BIHARI IMRE: Egy diákszólásról: Nyr. 37 [1908]: 281.~~

BENEDEK KÁROLY (Nyr. 37 [1908]: 126--8.) egy magyarozatát helyesbíti („Hallgass rappaport!”). *D*

~~BOD KÁROLY: Még egyszer „pesti lélek”: MNy. 8 [1912]: 412.~~

MELICH JÁNOSNAK a szeptemberi számban megjelent cikkéhez fűz megjegyzést Tinóditól vett példák alapján. *Sz*

~~BOROS TIBORNÉ: Zsargon és magatartás: Nyr. 89 [1965]: 147--57.~~

Az argót, azon belül is a nagyváros nyelvét jellemzi, kialakulásának okait magyarázza.
Értékeli a zsargont. *H Tsz*

~~BUDAPESTI HÍRLAP: Tolvajnyelv: Nyr. 26 [1897]: 465.~~

~~Az újság 1897. szeptember 16-i számából közöl egy cikket, amelyben tolvajnyelvi szavak találhatók. *T*~~

~~BÜKY LÁSZLÓ: „A csaj-(...) összevissza van falcolva”: Nyr. 115 [1991]: 149.~~

~~A *falcolva* szó jelentését, etimológiáját vizsgálja. *Sz*~~

~~BÜKY LÁSZLÓ: A diáknyelv képzőhasználatáról: Nyr. 98 [1974]: 282--3.~~

~~Egy általános iskolából (Palin, Zala megye) hoz példákat a diáknyelv kialakulásában szerepet játszó denominális főnévképzőkre, a kicsinyítő-becéző képzőkre, a melléknévképzőkre és a deverbális névszóképzőkre. *D*~~

~~CSEFKÓ GYULA: A bajai diáknyelvből: Nyr. 28 [1899]: 477.~~

~~Szójegyzéket közöl magyarázattal. *D*~~

~~CSEFKÓ GYULA: A golyózás műszavai: Nyr. 33 [1904]: 303.~~

~~Néhány, a játékban használt műszót magyaráz meg. *M*~~

~~CSEFKÓ GYULA: A háborús katoná nyelvéből, MNy. 17 [1921]: 167--72.~~

~~Az idegen katonák elnevezései, a magyar katonák megkülönböztető nevei, stb.. *K*~~

~~CSEFKÓ GYULA: A tolvajnyelvről: Nyr. 27 [1898]: 132.~~

~~Egyetlen rövid mondatot közöl megadva a köznyelvi megfelelőjét: *Nem coldólva s elpendlizett. = Nem fizetett s megszökött.. T*~~

~~CSEFKÓ GYULA: Adalékok tolvajnyelvi szótáraink könyvészetéhez: MNy. 21 [1925]: 70--2.~~

~~NAGY PÁL tolvajnyelvi szótárát, BERKŐES KÁLMÁN: A tolvajélet ismertetése című munkáját és végül JABLONCZAY PÉTER JÁNOS szójegyzékét ismerteti. *T*~~

~~DÉNES SZILÁRD: A pesti utca nyelve az irodalomban: Nyr. 66 [1937]: 3--5.~~

~~Az utcai nyelv óvatos használatára szólít fel az irodalomban. Hatásos, de ronthatja a színvonalat. *Tsz*~~

~~DÉNES SZILÁRD: O. GABÁNYI JÁNOS: A katonai magyar nyelv: Nyr. 53 [1924]: 79.~~

~~Könyvismertetés. *K*~~

~~DÉNES SZILÁRD: Pestiességek: Nyr. 44 [1915]: 367.~~

~~Az *anzárol* szót magyarázza, és kifejti, hogy szerinte az argó nem való az irodalmi írásokba, mert homályosítja a magyar nyelvet. *H Tsz*~~

~~Diáknyelv: Nyr. 45 [1916]: 141.~~

~~HAHN GYULA és OLTYÁN SÁNDOR közöl adatokat a diáknyelvből magyarázattal. *D*~~

~~Diáknyelv: Nyr. 46 [1917]: 244--5.~~

~~Nyíregyházáról, Budapestről, Szarvasról, Selmechányáról közöl szójegyzéket. *D*~~

~~ENDREI: Tájszók: Nyr. 29 [1900]: 336.~~

~~Somogyi tájzókat közöl. *Sz*~~

~~ERDŐS GÁBOR~~: Újabb jelentésváltozások az ifjúsági nyelvben: Nyr. 112 [1988]: 143--8.

BOROS TIBORNÉ 1965-ös gyűjtését felhasználva vizsgálja az ifjúsági nyelvben azóta előfordult jelentésváltozásokat két iskolai osztályban szerzett tapasztalatai alapján. Arra kérdésre keresi a választ, hogy milyen okok miatt változik a diáknyelv és hogyan jön létre. Több jelentésmeghatározást is ad. **D**

~~ESTI ÚJSÁG~~: A budapesti volapük: Nyr. 30 [1901]: 437--9.

Két cikkben írja le a fővárosba betörő új tájnyelvi szavakat, amelyek bővítik a budapesti szlenget, valamint beszél a diáknyelvről is. **DH**

~~ÉDER ZOLTÁN~~: Muki: Nyr. 87 [1963]: 474--6.

A szót vizsgálja jelentései és előfordulási helyei alapján. **Sz**

~~FEHÉRTÓI KATALIN~~: B. GERGELY PIROSKA: A kalotaszegi magyar ragadványnevek: Nyr. 102 [1978]: 487--93.

Könyvismertetés. **R**

~~H. FEKETE PÉTER~~: A diáknyelvekhez: Nyr. 77 [1953]: 148.

Néhány régi, debreceni diákszót magyaráz meg. **D**

~~GALAMB SÁNDOR~~: A magyar Thália nyelve: MNy. 23 [1927]: 24--7.

Néhány színházban használatos szót magyaráz. **M**

~~GALAMBOS DEZSŐ~~: Diákgúnynevek: Nyr. 45 [1916]: 142.

Makóról közöl diákszavakat. **D**

~~GARÁZDA PÉTER~~: Illető, stőr, faramuci: MNy. 36 [1940]: 253--4.

A három szót értelmezi. **Sz**

~~GRÉTSY LÁSZLÓ-KOVALOVSZKY MIKLÓS~~: Hogyan beszél a mai ifjúság: Nyr. 89 [1965]: 138--42.

Tájékoztató a Nyelvművelő Munkabizottság 1964. december 14-i üléséről. Az 1964. évi első számban meghírdetett ifjúsági nyelvi pályázat eredményhírdetése. **D**

~~GRÉTSY LÁSZLÓ~~: Sestakert: MNy. 62 [1966]: 216--20.

A szó jelentését, hangtanát és keletkezését vizsgálja. **Sz**

~~GUTTMANN MIKLÓS~~: Ragadványnevek az általános iskola felső tagozatos tanulóinak köréből: Nyr. 97 [1973]: 55--61.

Különböző szempontok alapján végzett gyűjtésének eredményét adja közre. **DR**

~~GYALLAY DOMOKOS~~: A régi kollégiumok szókincséből: MNy. 57 [1961]: 103.

Székelykeresztúri és kolozsvári adatokat közöl. **D**

~~GYÖRFFY ISTVÁN~~: Tolvajszótár 1782-ből: Nyr. 39 [1940]: 328.

A túrkevei városi levéltár jegyzőkönyvéből adja közre az első tolvajnyelvi szójegyzékünket. **T**

~~GYÖRI GYÖRGY~~: Magyar és angol szójátékok a hazai ifjúsági sajtóban: Nyr. 112 [1988]: 21--34.

Az értekezés az angol szavakon alapuló magyar szójátékok bemutatása: hogyan épül be egy angol szó vagy kifejezés a magyar szövegbe, vagy pedig a fordításnál milyen lehetőségek vannak a játékos megoldásokra. **D**

~~HARMAT GÉZA~~: Hogyan beszél a magyar színész: MNy. 7 [1911]: 225--7.

Néhány színházi kifejezést magyaráz meg. *M*

~~HEINLEIN ISTVÁN~~: Egri tolvajnyelv a XIX. század elejéről: MNy. 4 [1908]: 268--9.

TAKÁTS RAPHAEL magyar szótárához csatolt egykorú feljegyzés alapján közöl szójegyzéket. *T*

~~HELTAI JENO~~: Budapesti argot: Nyr. 42 [1913]: 173.

Irodalmi párbeszédben közöl néhány pesti szlengszót. *H*

~~HERCEGH FERENC~~: Pesti nyelv: Nyr. 35 [1906]: 354--8.

Egy képzeletbeli , tréfás pert ír le, amelynek problémája a pesti argó. *H*

~~HERZOG SÁNDOR~~: Nyomdászati mesterszók: Nyr. 60 [1931]: 13--21., 65--71.

Sorra veszi az addig készült gyűjtéseket, majd a saját gyűjtésének eredményét adja közre.

M

~~HEVESI KORNÉL~~: Megnyirbált szavak: Nyr. 30 [1901]: 271--2., Nyr. 31 [1902]: 43., Nyr. 34 [1905]: 213--4., 436.

Azokról a hosszúra nyúlt idegen szavakról beszél, amelyeket a nép- és a köznyelv zsugorított össze, valamint csoportosítja őket és példákat hoz rájuk. *Sz*

~~HILBERT GYULA~~: Diákszavak: Nyr. 43 [1914]: 334.

Sopronban gyűjtött szójegyzéket közöl. *D*

~~HOFFMANN TAMÁS~~: Legrégibb tolvajnyelvi szójegyzékünk: MNy. 53 [1957]: 272.

BÁRCZI GÉZA (MNy. 52 [1956]: 228--30.) elmarasztalására válaszol. *T*

~~HOEFMANN TAMÁS~~: Zsivány argot 1782-ből: MNy. 52 [1956]: 89--91.

A járokszallási Protocollum Currentalium köteteinek az 1781. és 1784. évből származó feljegyzései közül a 126--8. lapokon olvasható argó szójegyzéket közli. Megállapítja, hogy nemcsak egy-egy városban, hanem egy országrészben beszélt argó válogatása a gyűjtemény. *T*

~~Hogyan beszél a mai ifjúság~~: Nyr. 88 [1964]: 85--6.

Pályázati felhívás. *D*

~~HORVÁTH JÁNOS~~: Nemzeti színház, helyes magyarság, pesti nyelv, argot, jassz: MNy. 10 [1914]: 302--5.

Az argó pontos definícióját keresi, és az argót jellemzi különböző csoportokba sorolva. Felhívja a figyelmet a szabadon eresztett egyéni stílus és a mindenkit egyaránt kötelező nyelvhelyesség közti lényeges különbségre. *Tsz*

~~IMPLEM JÓZSEF~~: Legrégibb tolvajnyelvi szójegyzékünk: MNy. 53 [1957]: 270--2.

BÁRCZI GÉZA (MNy. 52 [1956]: 228--30.) cikkéhez kapcsolódva néhány adattal járul hozzá az első magyar tolvajnyelvi szójegyzék keletkezésének és elterjedésének történetéhez.

T

~~JENŐ SÁNDOR~~: A fővárosi diáknyelvből: Nyr. 28 [1899]: 477.

Szójegyzéket közöl. *D*

~~JENO SÁNDOR~~: A kuglizás műszavaihoz: Nyr. 28 [1899]: 134.

Három műszót magyaráz meg. *M*

~~JENŐ SÁNDOR: Diákszók?: Nyr. 29 [1900]: 474.~~

ZSEMLEY OSZKÁR (Nyr. 29 [1900]: 232.) és RECHITZ (Nyr. 29 [1900]: 232.) írására válaszol. *D*

~~KAKUK MÁTYÁS: A magyar nyelv cigány jövevényszavaiból: MNy. 89 [1993]: 196--204.~~

Az e témában addig írt tanulmányokat ismerteti, azután általánosságban bemutatja a cigány eredetű jövevényszavainkat, végül pedig néhánynak az etimológiáját vizsgálja. *Tsz*

~~KEMÉNY GÁBOR: A mai magyar argó kisszótára: Nyr. 111 [1987]: 246-7.~~

A kisszótár részeit mondja el, példákat hoz belőle és új szavakkal bővíti. *Tsz*

~~KENEDI GÉZA: A pesti argot: Nyr. 43 [1914]: 439.~~

Az argó szót a tolvajnyelvnek felelteti meg, és így is jellemzi. Példákat hoz. *T*

~~KENEDI GÉZA: Nyelvkétségek: MNy. 16 [1920]: 94--6.~~

Az írók által újonnan képzett szavak közül közöl néhányat. *M*

~~KERTÉSZ-MANÓ: Katonai műszavakról: Nyr. 77 [1953]: 300--3.~~

Néhány műszót magyaráz meg. *K*

~~KILLÁN ZOLTÁN: A diáknyelv -i képzője: Nyr. 47 [1918]: 40.~~

Példák sorain át elemzi a szóképzéseket, szórövidítéseket. *D*

~~É. KISS SÁNDOR: Sesta-kert: MNy. 65 [1969]: 456--8.~~

A *sesta* szó jelentését, etimológiáját vizsgálja, valamint meghatározza a Sestakert földrajzi helyét. *Sz*

~~KISVÁRDAI KÁROLY: Adalékok az iskolai ragadványnevek kutatásához: Nyr. 98 [1974]: 277--82.~~

Egy iskolai mikroközösségen belül vizsgálja a közösség ragadványneveit, azok keletkezését, jelentéseit. Nagy hibaként említi, hogy a névkutatás addig főként a mikroközösségen kívül eső nagyobb közösségek névadását tanulmányozta, és így a vizsgálódás köréből kiestek a ragadványneveket adó mikroközösségek szociális háttérükkel, stb. együtt, ennek következményeképpen pedig eltűnnek a névadási indítékok. *DR*

~~KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL: Betakarítás: Nyr. 102 [1978]: 148--52.~~

Általánosan sorol fel argó szavakat a hozzájuk fűzött magyarázattal. *Sz*

~~KÖRCSMÁROS NÁNDOR: Adatok a magyar katonanyelvhez: Nyr. 54 [1925]: 94--6.~~

Kiegészítéseket közöl: szólásokat, tréfás szavakat, elnevezéseket. *K*

~~KOVALOVSKY MIKLÓS: A nagyvárosi nyelv: MNy. 34 [1938]: 288--97.~~

Azt vizsgálja, vajon külön nyelv-e a nagyvárosi nyelv, és ha igen, mennyiben az. *H*

~~KOVALOVSKY MIKLÓS-GRÉTSY LÁSZLÓ: Hogyan beszél a mai ifjúság: Nyr. 89 [1965]: 138--42.~~

Tájékoztató a Nyelvművelő Munkabizottság 1964. december 14-i üléséről. Az 1964. évi első számban meghirdetett ifjúsági nyelvi pályázat eredményhírdetése. *D*

~~KÖ-BENEDEK: Egy kártyaműszóról: MNy. 90 [1994]: 75--6.~~

A *kutyakefe* szót magyarázza. *M*

~~KROPF LAJOS: A magyar hadi nyelv: Nyr. 32 [1903]: 512.~~

BROWN EDWARD útleírásában szerepel egy hiba: a buzogányt *deltának* írja, ami pedig rövid nyelvű fokost jelent. KROPF ezt a hibát javítja. **K**

~~KUBINYI LÁSZLÓ: A magyar nyelv külön életében keletkezett szavak szakirodalma 1945-től 1956-ig: MNy. 53 [1957]: 523--34.~~

Különböző témák alapján csoportosítva ad közre bibliográfiát a szakirodalomról. **Tsz**

~~LEGÁNYI GYULA: A kereskedelem nyelve: Nyr. 34 [1905]: 165.~~

Azt vizsgálja, hogy mi van hatással a nyelvre, példákat hoz és azokat magyarázza. **M**

~~LEVÁNYI GYULA: A magyar szótárak könyvészetéhez: MNy. 48 [1952]: 200.~~

Néhány tolvajnyelvi szójegyzék címét ismerteti. **T**

~~Magyar hadi nyelv: Nyr. 46 [1977]: 296--7.~~

Német eredetű szlengszavakat közöl. **K**

~~MARKÓ IMRE LEHEL: A ragadványnevek szörendjéhez: Nyr. 77 [1953]: 469--71.~~

Vizsgálatának témája, hogy hogyan keletkeznek a családnevekhez tapadó gúnynevek és így milyen típusú ragadványnevek jönnek létre. **R**

~~MATHEVICS LAJOS: A vajdasági diáknyelvből: Nyr. 88 [1964]: 295--9.~~

A diákság szóteremtésében különbséget tesz a városi és a falusi iskolák között. Szerinte a városi diákság nyelve jóval gazdagabb. Külön vizsgálja a *kanton* szót, majd több példát és magyarázatot sorol fel. **D**

~~MELICH JÁNOS: Parasztok a bíró előtt: Nyr. 26 [1897]: 125--6.~~

A 126. lapon két külföldi szótárra hívja fel a figyelmet és kéri a bírókat, hogy a tolvajnyelv szavait, jelentéskörét tegyék közzé a Magyar Nyelvőrben. **T**

~~MELICH JÁNOS: Pesti lélek = beste lélek?: MNy. 8 [1912]: 326--7.~~

Állítása szerint a kettőnek semmi köze sincs egymáshoz. **Sz**

~~MIZSER LAJOS: Adalékok a diáknév kutatásához: Nyr. 96 [1972]: 419--22.~~

A ragadványnév gyűjtésének módszerét írja le, azután példákkal illusztrálva kategóriák szerint rendezi a ragadványneveket. **DR**

~~MIZSER LAJOS: A diáknyelv témakörei: Nyr. 96 [1972]: 285--6.~~

Anyagát a Szolnok megyei középiskolás tanulóktól gyűjtötte, majd csoportosította a saját kategóriái alapján: 1. az iskola intézményei, részei 2. tantárgyak és a velük kapcsolatos felszerelések nevei 3. az elégtelen, illetve a bukás megjelölései 4. a tanítási órán történt események elnevezései 5. egyéb, órán kívüli tevékenységek elnevezései. **D**

~~MIZSER LAJOS: Az érdemjegyek elnevezései a diáknyelvben: Nyr. 95 [1972]: 418--9.~~

Szolnok megyei gyűjtésének eredményéből ad közre szavakat, szólásokat. **D**

~~MIZSER LAJOS: Élménynevek: Nyr. 102 [1978]: 407--9.~~

Azt vizsgálja, hogy milyen élmények alapján adnak egymásnak a diákok gúnyneveket, ragadványneveket. **D**

~~Ö. NAGY GÁBOR: Szótártípusok: MNy. 66 [1970]: 135--46.~~

A lexikográfiáról beszél, majd a szótár szót definiálja, azután a szótárak csoportosítását tárgyalja (a 144. lapon említést tesz az argószótárakról). *T*

~~NAGY J. BÉLA~~: Tudományos zsargon: MNy. 27 [1931]: 191--4.

Azt vizsgálja, miért használ a tudomány elvont, homályos megfogalmazásokat. *M*

~~NYUSZTAY ANTAL~~: Czigányszók a magyarban: MNy. 16 [1920]: 160--1.

Szójegyzéket közöl. *Sz*

~~ORTUTAY PÉTER~~: Az angol-amerikai szleng a műfordítás szempontjából: Nyr. 115 [1991]: 289--95.

A szleng elnevezéseit, eredetét, definícióit vizsgálja, majd áttér az angol és a magyar szleng közti különbségek és azonosságok tárgyalására. *Tsz*

~~PARÁSZKA GÁBOR~~: A harctér szavaihoz: Nyr. 46 [1917]: 297.

Hat darab szót magyaráz meg a magyar hadi nyelv témához. *K*

~~PARÁSZKA GÁBOR~~: Diákszótár: Nyr. 44 [1915]: 335.

Szójegyzéket közöl a diákszótárhoz. *D*

~~PEKOVITS SÁNDOR~~: A kuglizás műszavaihoz: Nyr. 26 [1897]: 315.

Német-gecsi szavakat közöl. *M*

~~PÉTER MIHÁLY~~: Szleng és költői nyelvhasználat: Nyr. 104 [1980]: 273--81.

A szlengről általánosságban, használatának okairól, létrejöttéről beszél. *Tsz*

~~II. PHILOXENOS~~: A Múcsarnok nyelve: Nyr. 31 [1902]: 96.

A Múcsarnok 1901. október 30.-i számából írt ki néhány újmagyar szót. *M*

~~PUSZTAI ISTVÁN~~: Szaknyelv és műhelyzsargon: Nyr. 99 [1975]: 395.

Általánosan jellemzi a szaknyelvet és benne helyezi el a műhelyzsargont. *Tsz*

~~RADÓ ANTAL-BARANYAI ZOLTÁN~~: A tengerészet mesterszavai: Nyr. 33 [1904]: 284., 352.

A tengerészetből vett kifejezéseket magyaráz idegen szavakkal is. Vizsgálja a mesterség elnevezésének eredetét. *M*

~~RÁCZ ENDRE~~: Diáknyelv Pápán a 30-as években: MNy. 83 [1987]: 145--56.

Elkülöníti a diáknyelvet az ifjúsági nyelvtől. A pápai diáknyelvet vizsgálja annak fényében, hogy milyen jellemző regionális kifejezések találhatóak benne. *D*

~~RÁKOSI JENŐ~~: Budapest magyarsága: Nyr. 40 [1911]: 125--6.

Buzdító újévi beszéd a nyelv teremtő erejéről. *H*

~~RECHTZ I.~~: Diákszók?: Nyr. 29 [1900]: 232.

A *dóges* szóról beszél, megállapítja, hogy héber eredetű. *D*

~~RÉTHEI PIRIKEL MARIÁN~~: Régi magyar tréfaszók: MNy. 3 [1907]: 289--301., 337--47., 385--95.

A régebbi korokból ránk maradt tréfás szavakat veti vizsgálat alá: milyen alkotásúak, milyen érzésből fakadtak, milyen tárgyra vonatkoznak, milyen forrásokból származnak, a tréfáknak mely árnyalatait és milyen módon örökítették meg és mely íróknál kerülnek elő nagyobb számban. *Tsz*

~~RUBINYI MÓZES~~: A magyar tolvajnyelv szótára: Nyr. 53 [1924]: 114.

SZIRMAY ISTVÁN: A magyar tolvajnyelv szótáráról, mint a magyar tolvajnyelv addig ismert legrégebbi emlékeről szól. *T*

~~R. L. G.: Kagyló a pesti aszfalton: Nyr. 88 [1964]: 138--9.~~

A kagyló szót vizsgálja a pesti argóban. *H*

~~SÁGI ISTVÁN: A magyar vadásznyelv: MNy. 17 [1921]: 199--202.~~

PÁK DIENEST, az első magyar vadászsztár (1829) megalkotóját méltatja, majd BÉRCZY KÁROLY (1860), KÖNIG ISTVÁN (1875) vadászszótáráról szól. Hibának rója fel, hogy azóta nem készült újabb szótár. A vadászírókat buzdítja, hogy ezt a feladatot véghez vigyék.

M

~~SCHNEIDER SÁNDOR: Anno 1782 az Hajdú városokban megfogott bizonyos sereg vásári tolvajok között, lopás mesterségének könnyebb űzése végett gyakoroltatni szokott némely szóknak leírása: MNy. 52 [1956]: 230.~~

Ismerteti az e témában addig megjelent írásokat. *T*

~~SCHÖBER BÉLA: A bajai diáknyelvből: Nyr. 26 [1897]: 190.~~

Diákmulatságokról, az iskolai életből és egyéb ilyen téma alapján közöl diáknyelvből vett szavakat. *D*

~~SEBESTYÉN KÁROLY: A magyar nyelv vadhajításai: Nyr. 42 [1913]: 170--2.~~

A tolvajnyelv nyelvpusztító veszélyére hívja fel a figyelmet. Aki úgy beszél, annak olyan szégyelnivaló a karaktere is. *Tsz*

~~SEBESTYÉN KÁROLY: A magyar színpad nyelvéről: Nyr. 30 [1901]: 124--9.~~

Külön taglalja néhány drámaíró sajátos nyelvét, és azt vizsgálja bennük, hogy mennyiben tekinthetők irodalmi nyelvnek, szemben a modern, vulgáris nyelvvel. *M*

~~SIMAI ÖDÖN: A magyar tolvajnyelv legelső gyűjteménye: Nyr. 32 [1903]: 399--401.~~

DUGONICS: Jeles történetek 1:270. lapján talált tolvajnyelvi gyűjteményről beszél, illetve közli a jegyzetet, és magyarázattal is ellátja. *T*

~~SKRIPETZ SÁNDOR: Surmó, ramaty, ramacs: Nyr. 102 [1978]: 478--9.~~

A szó- és szólásmagyarázatok között foglalkozik e három szóval. *Sz*

~~SPITZER LEÓ: A tolvajnyelvhez: Nyr. 54 [1925]: 32.~~

A tolvajnyelvhez közöl pótlásokat. *T*

~~SPITZER LEÓ: Könyvészeti és kritikai adalékok a katonanyelv külföldi irodalmához: Nyr. 49 [1920]: 120--1.~~

BALASSA ismertetéséhez (Nyr. 49 [1920]: 76--8.) fűz megjegyzéseket, kiigazításokat.

K

~~SPITZER LEÓ: Német elemek a magyar katonai nyelvben: Nyr. 49 [1920]: 16--9.~~

A német elemek beépülését vizsgálja a magyar katonai nyelvbe, majd olasz--német katonanyelvi szójegyzéket közöl. *K*

~~SZARVAS GÁBOR: A hatóságok magyar nyelve: Nyr. 4 [1875]: 72--5.~~

Egy hatósági nyelven íródott hírdetményt vesz példának, és annak hibáit javítja. *M*

~~SZARVAS GÁBOR: A magyar nyelv az egyházi irodalomban: Nyr. 19 [1890]: 118.~~

Szavak és kifejezések magyarázata NÉMETH LAJOS: A római kath. egyházi szertartások régészeti és magyarázati kézikönyve alapján. *M*

~~SZÁSZ-BÉLA: Budapesti nyelv: Nyr. 40 [1911]: 126--7.~~

A színházi nyelvhasználatról ír a Beulemans kisasszony című darab fordítása kapcsán.

M

~~SZÜCS JÁNOS: Szegedi tolvajnyelv: Nyr. 43 [1914]: 233.~~

Két szegedi detektívjegyzéket közöl magyarázattal. *T*

~~SZÜTS LÁSZLÓ: Norma-átlag-eltérés: Nyr. 112 [1988]: 241--2.~~

Egy tanulmánygyűjteményről szól a cikk, amely egy három napos tanácskozás nyelvtudományi szekciójának előadásából ad válogatást. *Tsz*

~~TAKÁTS SÁNDOR: Magyar hadinyelv: Nyr. 32 [1903]: 426--30.~~

Néhány régebbi kifejezést magyaráz meg a magyar hadi nyelv akkori nyelvállapotát felhasználva. *K*

~~TISZAMARTI ANTAL: A pesti nyelv: Nyr. 99 [1975]: 378--80.~~

A pesti nyelv hangtanát vizsgálja, valamint SZEPESY GYULA (Nyr. 98 [1974]: 140--9.) cikkét kritizálja. *H*

~~TOLNAI VILMOS: A proletár-diktatúra nyelvéről: MNy. 16 [1920]: 9--14.~~

Az egész nyelvet szertelennek nevezi, és erre példákat is hoz, amelyeket megmagyaráz, és leírja az eredetüket. *Tsz*

~~TOLNAI VILMOS: A sakk és biliárd műszavai: Nyr. 32 [1903]: 383--4.~~

A Magyar Sakkszemlélet dícséri, amiért az céljának tűzte ki, hogy a sakk műszavait magyarosítja ott, ahol idegennek érzi. *M*

~~TOMPA JÓZSEF: Tantusz: Nyr. 88 [1964]: 201--3.~~

A szó jelentéstörténetét és társadalmi hátterét vizsgálja. *Sz*

~~TOMPA JÓZSEF: Újmagyar: Nyr. 89 [1965]: 380--2.~~

Az újmagyar szó tolvajnyelvi eredetét és további változatait vizsgálja. *Sz*

~~TÖLGYESSY ZSUZSANNA: Ragadványnévadás a családban é az iskolában: Nyr. 117 [1993]: 340--2.~~

A névadás sajátosságait, csoportjait vizsgálja. *R*

~~TÖMÖRKÉNY ISTVÁN: A bakanyelv: Nyr. 90 [1966]: 255--8.~~

A századforduló katonanyelvének jellegzetességei bontakoznak ki a cikkben, amelyet az író 1900-ban vetett papírra. *K*

~~ULRICH JÓZSEF: Adalék az iskolai műszók történetéhez: Nyr. 32 [1903]: 376--80., 430--3.~~

A budapesti kegyesrendi főgimnázium anyakönyveit és értesítőit vizsgálja 1844--45-től kezdve. Kifejezéseket magyaráz meg. *D*

~~VÁTHÓ LÁSZLÓ: A magyar diáknyelv: Nyr. 59 [1930]: 219--20.~~

A diákságot társadalmi osztálynak sorolja be, ami alapján megvan a diákság saját nyelve. A jassznyelvből eredezteti. **D**

~~VARSÁNYI GYÖRGY~~: Argó nyelvi elemek szépirodalmi és publicisztikai szövegekben: Nyr. 112 [1988]: 136--42.

Az argót definiálja és jellemzi. CSÖRSZ ISTVÁN: Síríg tartad a pofád, KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL: Arcok napfényben, HORVÁTH PÉTER: Szabad vegyérték, ZOMBORI ATTILA: Szexpiaci körséta regényekben vizsgálja az argó előfordulásának gyakoriságát, a szövegbe való illeszkedését, és hogy mennyire homályosítja el az argó a szöveg jelentését. **T**

~~VERŐ LEO~~: A magyar katonanyelv jövevényszavai: Nyr. 50 [1921]: 135--9.

BALASSA JÓZSEF (Nyr. 49 [1920]: 76--8.) és SPITZER LEÓ (Nyr. 49 [1920]: 120--1.) cikkeit egészíti ki. Megállapítja, hogy a legtöbb jövevényszó a német szolgálati nyelvvel szükségszerűen került át a magyarba. **K**

~~R. VOZÁRY GYULA~~: Tájszók: MNy. 11 [1915]: 140--2.

Pápai tájzavakat közöl szómagyarázattal. **Sz**

~~WESZELY GYULA~~: Budapestizmus: MNy. 22 [1926]: 219--20., MNy. 23 [1927]: 515--6., MNy. 24 [1928]: 50--2., MNy. 25 [1929]: 61--2., MNy. 26 [1930]: 218--20., 400--1., MNy. 28 [1932]: 175--6.

A pesti argót vizsgálja, azt, hogy hogyan terjed a színházban, az újságban, stb.. **H**

~~ZOLNAI BÉLA~~: A guberal, guba és rokonságuk: MNy. 49 [1953]: 10--4.

A két szó előfordulását vizsgálja a nyelvjárásokban, néhány argónyelvben, illetve a külföldi nyelvekben. Célja ezzel a két szó jelentésének és az eredetének a meghatározása. **Sz**

~~ZOLNAI BÉLA~~: A tagadványnevek szórendjéhez: Nyr. 77 [1953]: 142--4.

A *punalua*, *szervusz*, *szerbuc*, *cerbusz*, *zabos*, *siker* argószavakat elemzi. **R**

~~ZOLNAI BÉLA~~: „Alma” és a tagadás kifejezései: Nyr. 76 [1952]: 298--300.

A tagadás kifejezéséről beszél általánosan, majd az *alma* eredetét, jelentésének alakulását vizsgálja. **Sz**

~~ZOLNAI BÉLA~~: Szevasz, szia, szí: Nyr. 76 [1952]: 305.

E három szó kapcsán válaszol Zolnay Vilmosnak. **Sz**

~~ZOLNAI BÉLA~~: Srác: Nyr. 80 [1956]: 124--6.

Megvizsgálja, hogy addig hányan foglalkoztak a témával, azután a szó eredetét és jelentését határozza meg. **Sz**

~~ZOLNAI BÉLA~~: Smárol, smaci, smálál stb. és az argó szótárak: MNy. 55 [1959]: 261--3.

A szavak jelentéseit vizsgálja a magyar és a német nyelvekben, valamint közlést ad a német argó szótárakról. **Sz T**

~~ZOLNAI GYULA~~: A magyar tolvajnyelv legelső gyűjteménye: Nyr. 44 [1915]: 140.

SIMAI ÖDÖN (Nyr. 32 [1903]: 399--401.) cikkének hibáira hívja fel a figyelmet. **T**

~~ZOLNAI GYULA~~: Budapesti nyelv: MNy. 22 [1926]: 139--40.

Gárdonyi Gézához csatlakozva panaszolja, hogy a főváros nyelve nem hű tükre a magyarság igazi beszédének, és erre példákat is hoz. *H*

~~ZOLNAY VILMOS~~: A hamiskártyások nyelve: Nyr. 62 [1933]: 17--20., 50--3., 82--5.

A tolvajnyelv egy elkülönülő ágának tartja. Elterjedését vizsgálja, azután szójegyzéket közöl a hamiskártyások nyelvéből. *M*

~~ZOLNAY VILMOS~~: „Alma” és a tagadás kifejezései: Nyr. 77 [1953]: 473--4.

Az *alma* megfelelőit kutatja a német nyelvben, illetve a szó eredetét vizsgálja. *Sz*

~~ZSEMLEY OSZKÁR~~: A budapesti utcai gyerek műszavai: Nyr. 30 [1901]: 302--3.

Néhány szót magyaráz meg. *H*

~~ZSEMLEY OSZKÁR~~: Diákszók?: Nyr. 29 [1900]: 232.

Kijelenti, hogy a *hébölni* szó nem tartozik a budapesti diáknyelvbe. *D*

~~ZSINKA FERENC~~: Adatok a magyar tolvajnyelvből: MNy. 21 [1925]: 72.

1922-ben gyűjtött szójegyzékét adja közre. *T*